



Smernice za vključevanje vidika spola pri delu in oblikovanju politik za zaposlene v državni upravi



Smernice za vključevanje vidika spola pri delu in oblikovanju politik za zaposlene v državni upravi.

Smernice za vključevanje vidika spola pri delu in oblikovanju politik je pripravilo Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Sektor za enake možnosti, z namenom, da okrepi poznavanje načela enakosti spolov med zaposlenimi ter pripomore k bolj premišljenemu in učinkovitemu vključevanju vidika spola v vsakdanje delo organov državne uprave.

Smernice so nastale v okviru projekta [Opolnomočenje žensk v sodobni družbi – EWA](#), ki je v letih 2022-2024 potekal v partnerstvu Univerze v Mariboru, Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Inštituta za politični menedžment in Ljudske univerze Celje.

Projekt EWA je sofinancirala Evropska unija iz sredstev Programa za državljane, enakost, pravice in vrednote. Izražena stališča in mnenja so zgolj stališča in mnenja avtorjev in ni nujno, da odražajo stališča in mnenja Evropske unije ali Evropske komisije. Zanje ne moreta biti odgovorna niti Evropska unija niti Evropska komisija.



ipm // INŠTITUT

1. Uvod



Ima v povprečju višjo stopnjo izobrazbe.
Več časa na dan porabi za gospodinjsko in skrbstveno delo.
Opravlja delo v socialnem varstvu.
Ima manjše možnosti, da pristane na položajih odločanja.



Ima v povprečju višji dohodek.
Ima v povprečju več prostega časa na dan.
Ima večje možnosti, da pristane na vodilnem položaju.
Se redkeje udeležuje preventivnih zdravstvenih programov.

**Vsi so pred
zakonom enaki.**
(14. člen Ustave)

Bi lahko na podlagi zgornjih trditev določili spol oseb A in B?

Osebi A in B sta pred zakonom sicer enaki, vendar zaradi različnih dejavnikov, ki vplivajo na njun vsakdanjik, svojo poklicno kot tudi zasebno življenje doživljata drugače. Skupni dejavnik zgornjih trditev je namreč spol. **Oseba A je ženskega, oseba B pa moškega spola.** Med moškimi in ženskami, ne glede na njihovo formalno enakost, obstajajo razlike in to, katerega spola se oseba rodi, ima vpliv na njeno ali njegovo življenje ter možnosti v družbi.

Kot zaposleni v državni in javni upravi sodelujemo pri pripravi ukrepov in politik, ki vplivajo na vsakodnevno življenje žensk in moških. In prav zaradi različnih izzivov, s katerimi se sooča vsak spol, je potrebno, da ukrepe in politike temu prilagodimo. V pričajučem e-usposabljanju vam bomo zato podrobneje razložili koncept enakosti spolov in pokazali, kako v svoje delo vključiti vidik spola, saj le takšno delovanje omogoča reševanje spolnih neenakosti v družbi.

2. O enakosti, enakopravnosti in enakih možnostih

Enakost spolov je ključna sestavina vsake demokratične družbe. Da lahko družbo kot takšno opredelimo, potrebujemo uravnoteženo zastopanost žensk in moških na vseh področjih javnega in zasebnega življenja, saj morajo imeti vse skupine prebivalstva možnost, da izrazijo svoja stališča in potrebe.

Čeprav se lahko zdi, da smo enakost žensk in moških v družbi že dosegli – kar na formalni ravni drži – pa neenakosti vseeno še vztrajajo, saj jih ohranjajo obstoječa razmerja, torej neenakomerna porazdelitev moči, vpliva in dostopa do virov med ženskami in moškimi. To se odraža v razlikah med spoloma na večini področij vsakdanjega življenja, kjer so ženske pogostejše v slabšem položaju kot moški, na primer na področjih zaposlovanja, socialne vključenosti ter zastopanosti v političnem in gospodarskem odločanju.

Leta 2022 smo v Sloveniji naredili precejšen skok naprej, saj smo izvolili prvo predsednico Republike Slovenije, dobili smo prvo predsednico Državnega zbora in dosegli uravnoteženo zastopanost spolov v Državnem zboru – prvič je bilo izvoljeno 40 % poslank. Že širše gledano pa je slika precej drugačna: županske položaje recimo zaseda namreč le 13,6 % žensk, podobno nizek odstotek najdemo v Državnem svetu, kjer je le 17,5 % svetnic. Podobno se odraža tudi v gospodarstvu – le 22 odstotkov žensk je članic uprav v največjih družbah, nadzornem svetu ali upravnem odboru. Neenakosti pa vztrajajo tudi v zasebni sferi: ženske v večji meri opravljajo t.i. reproduktivno delo – delo, ki vključuje skrbstvene in gospodinske naloge.

Neenakosti med spoloma torej še vedno obstajajo in ženske v večji meri kot moški doživljajo diskriminacijo zaradi svojega spola. Spol je torej še vedno relevantna osebna okoliščina, ker ima to, katerega spola se rodimo, vpliv na naše življenje, izkušnje in doživetje. Treba se je zavedati, da te neenakosti ne izvirajo iz ženske narave, temveč so posledice globljih in trdovratnih stereotipov, ki vplivajo na doživetje in vrednotenje žensk ter zavirajo, da dosežemo resnično enakost spolov.

40%

Delež poslank v
Državnem zboru

13,6 %

Delež županj

17,5 %

Delež svetnic v
Državnem svetu



zbrani podatki iz leta 2022

→ Enakost pomeni sprejemanje različnosti med ženskami in moškimi, enako vrednotenje naših vlog, norm in pričakovanj, omogočanje izbire ter polnega sodelovanja žensk in moških v družbi.

2.1 Osnovni pojmi

Pri reševanju neenakosti med spoloma je v prvi vrsti treba razumeti koncept enakosti spolov. Zapleti pogosto nastanejo že pri osnovnih izrazih, kot sta enakost in enakopravnost, ki se pogosto uporabljata medsebojno zamenljivo, zato je najbolje, da začnemo pri definiciji pojmov.

ENAKOPRAVNOST SPOLOV pomeni formalno enakost, takšno, ki je zapisana in predpisana z zakonom. Velja za ožji termin od enakosti, saj pomeni le enakost, ki je zakonsko določena, a vendar sama po sebi ne privede do izboljšanja položaja žensk in moških v družbi.

Koncept **ENAKIH MOŽNOSTI** pomeni izenačitev izhodiščno neenakega položaja žensk in moških, odsotnost diskriminacije in spolnih stereotipov. Koncept enakih možnosti vključuje tudi izvajanje pozitivnih ukrepov za izboljšanje položaja določene skupine ljudi. To pomeni, da vključuje formalno enakopravnost in prepoved diskriminacije, a ju tudi presega.

Koncept **ENAKOSTI SPOLOV** je najširši. Zajema pravno-formalno in dejansko enakost ter enake možnosti in nediskriminacijo. Poleg zakonskega vidika zajema torej tudi druge razsežnosti, ki zadevajo družbeni položaj, udeležbo pri upravljanju javnih zadev in udeležbo pri razporeditvi družbenih dobrin. Prispeva k temu, da so ženske in moški enako udeleženi na vseh področjih javnega in zasebnega življenja, imajo enak položaj ter enake možnosti za uživanje vseh pravic.

Pri tem je treba poudariti, da obstaja pomembna razlika med pojmom enakost in istost. Enakost spolov namreč ne pomeni, da so ženske in moški isti ali da mora pri vseh dejavnostih vedno sodelovati enako število žensk in moških. Enakost pomeni sprejemanje različnosti med ženskami in moškimi, enako vrednotenje naših vlog, norm in pričakovanj, omogočanje izbire ter polnega sodelovanja žensk in moških v družbi. Ravno zato so pogosto potrebni ciljno usmerjeni ukrepi za izravnavo zgodovinskih in družbenih pomanjkljivosti, ki ženskam in moškim preprečujejo, da bi bili sicer enakopravni.



2.2 Mednarodno okolje

Prizadevanje za enakost spolov je že dolgo prisotno v mednarodnem okolju, ki področje ureja z naslednjimi dokumenti:

19
79

CEDAW – Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk je mednarodna pogodba o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk na političnem, ekonomskem, socialnem, kulturnem in civilnem področju. Konvencijo je sprejela Generalna skupščina Združenih narodov leta 1979, Slovenija pa je k njej pristopila leta 1998.

19
95

Pekinška deklaracija je bila sprejeta na četrti svetovni konferenci ZN o ženskah (1995), s katero so pokazali namen krepitve vloge žensk in njihovega opolnomočenja skozi vse življenje. Določila je izhodišča za ukrepanje vlad in drugih organizacij za izboljšanje in izenačitev položaj žensk ter njihovo opolnomočenje.

20
15

Istanbulska konvencija je najobsežnejša mednarodna konvencija o človekovih pravicah, saj predstavlja ključni instrument za preprečevanje nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter vključuje ustrezne ukrepe za zagotavljanje podpore in zaščito žrtev. Velja za pomemben prispevek k spodbujanju varnega in vključujočega okolja za ženske. Slovenija je konvencijo ratificirala leta 2015.

Tudi na ravni Evropske unije Evropski parlament in Svet Evrope sprejemata različne direktive na tem področju, ki določajo državam članicam uskladitev nacionalne zakonodaje:



Direktiva o uravnoveženi zastopanosti spolov v upravnih odborih družb ima cilj izboljšati uravnoveženo zastopanost spolov na vodilnih položajih v podjetjih v EU, ki kotirajo na borzi.



Direktiva o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja staršev in oskrbovalcev zagotavlja enako udeležbo žensk in moških na trgu dela s spodbujanjem enake porazdelitve skrbstvenega dela. Očetom zagotavlja pravico do vsaj desetih delovnih dni očetovskega dopusta ob rojstvu otroka. Vsem oskrbovalkam in oskrbovalcem ter zaposlenim staršem otrok zagotavlja pravico do prožne ureditve dela.



Direktiva o krepitevi uporabe načela enakega plačila za enako delo ali delo enake vrednosti za moške in ženske s preglednostjo plačil in mehanizmi za izvrševanje določa ukrepe za preglednost plačil, kot so informacije o plačah za iskalce zaposlitve, pravica do seznanitve z nivojem plač zaposlenih ter obveznosti poročanja o razlikah v plačilih med spoloma za podjetja z več kot 100 zaposlenimi.



Direktiva o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini uveljavlja ciljno usmerjena minimalna pravila o pravicah te skupine žrtev kaznivih dejanj ter inkriminira najhujše oblike nasilja nad ženskami in kibernetnega nasilja.

2.3 Slovenska zakonodaja

V slovenski zakonodaji zmanjševanje in odpravljanje neenakosti med ženskami in moškimi ureja **Zakon o enakih možnostih žensk in moških**, ki določa temelje za izboljšanje položaja žensk in ustvarjanje enakih možnosti žensk in moških na političnem, ekonomskem, socialnem, vzgojno-izobraževalnem ter na drugih področjih družbenega življenja. Med drugim tudi določa, da morajo vsa ministrstva imenovati koordinatorico ali koordinatorja, ki skrbi za vključitev vidika spola v ukrepe in politike. K spodbujanju in ustvarjanju enakih možnosti so poleg vlade in ministrstev zavezane tudi samoupravne lokalne skupnosti.

Cilje in ukrepe ter ključne nosilce politik za uresničevanje enakosti spolov na posameznih področjih življenja žensk in moških v Sloveniji pa določa **Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2023-2030**. Gre za strateški dokument vlade, na podlagi katerega so sprejeti dveletni izvedbeni akcijski načrti.

● Aktivnost 1



Kot bomo videli v nadaljevanju, nam včasih prav statistični podatki, ločeni po spolu, pomagajo prikazati pravo sliko. Evropski inštitut za enakost spolov vsako leto objavi indeks enakosti spolov, ki predstavi statistiko enakosti po različnih področjih: delo, denar, znanje, čas, moč, zdravje in nasilje. V zadnjem indeksu (2023) je Slovenija zasedla 12. mesto med članicami EU, dosegla je 0,8 točke manj od evropskega povprečja. V zadnjih desetih letih je sicer Slovenija izboljšala rezultat predvsem zaradi izboljšav na področjih moči in znanja, vendar pa se je hkrati poslabšal izid na področju časa.

12.

V zadnjem **indeksu enakosti spolov (2023)** je Slovenija zasedla **12. mesto** med članicami EU, dosegla je 0,8 točke manj od evropskega povprečja.

→

Izbrali smo nekaj podatkov, ki veljajo za Slovenijo.

Med ponujenimi razmerji izberite pravilni odgovor.

Delež ljudi, ki dnevno opravlja gospodinjska opravila:

- a. Ženske: 55, moški: 45
- b. Ženske: 84, moški: 16
- c. Ženske: 69, moški: 31

Pravilni odgovor: c

Stereotipne predstave glede razporejanja dela znotraj gospodinjstva ostajajo, posledično ženske dnevno opravijo več gospodinjskega dela kot moški.

Delež ljudi, ki koristi krajši delovni čas zaradi starševstva:

- a. Ženske: 98, moški: 2
- b. Ženske: 85, moški: 15
- c. Ženske: 70, moški: 30

Pravilni odgovor: a

Razporejanje skrbstvenih del močno vplivajo na poklicno in zasebno življenje žensk, ki prevzamejo večino skrbstvenega dela.

Delež članic in članov uprav v največjih družbah, ki kotirajo na borzi, nadzornem svetu ali upravnem odboru:

- a. Ženske: 13, moški: 87
- b. Ženske: 22, moški: 78
- c. Ženske: 41, moški: 59

Pravilni odgovor: b

Gospodarstvo še vedno velja za področje, ki ga v večji meri obvladujejo moški, kar se odraža tudi v najvišjih mestih, ki tako ostajajo nedosegljiva ali pa težko dosegljiva za ženske.



Enakost spolov torej:

združuje tako formalno pravno enakost kot enakost, ki se nanaša na dejanske situacije v vsakdanjem življenju.

pomeni, da imajo ženske in moški resnično enak položaj v družbi in enake možnosti za udejstvovanje na vseh področjih javnega in zasebnega življenja.

ne pomeni, da so ženske in moški (biološko) isti, temveč, da pravice, odgovornosti in možnosti oseb niso odvisne od tega, ali se rodijo kot ženske ali kot moški.

ni izključno žensko vprašanje, ampak mora zanimati in v celoti vključevati tako moške kot ženske.

Želite
izvedeti
več ?

Poglejte slovarček najpogostejših pojmov, ki ga je pripravil Evropski inštitut za enakost spolov [EIGE](#).

3. Kaj je spol?

3.1 Biološki in družbeni spol

→
Kako
opredeljujemo
spol in kakšen
vpliv ima na naše
mesto v družbi?



Biološki spol je termin, ki osebo na podlagi genetskega zapisa, hormonov, spolnih organov in sekundarnih spolnih znakov opredeli kot žensko ali moškega.

Družbeni spol predstavlja vzgojo in socializacijo osebe glede na njen ali njegov biološki spol in družbeno določene norme, vloge in pričakovanja, ki se posameznemu biološkemu spolu v določeni kulturi pripisujejo. Te lastnosti so naučene in so lahko v različnih družbah različne.

● Aktivnost 2

Razmislite in povežite **lastnosti** z eno od spodnjih **kategorij**, ki ji pripadajo.

1. Biološki spol

2. Družbeni spol

a.) dojenje

b.) nežnost in sočutje

c.) samozavest in neodvisnost

d.) skrbstvena vloga

e.) položaji odločanja

f.) izrazita brada in brki

g.) reproduktivno delo

h.) večja mišična masa

3.2 Osnovni pojmi

Ključni vzrok za neenakosti so posplošena dojemanja, ki jih pripisujemo enemu ali drugemu spolu. Ta so pogosto že tako globoko usidrana v družbo in naša življenja, da se jih težko otresemo. Pri tem poznamo različne koncepte:

Spolne vloge so družbene in vedenjske norme, ki znotraj določene kulture na splošno veljajo kot primerne za posameznice oziroma posameznike določenega spola. Pogosto določajo tradicionalne odgovornosti in naloge, ki se na kolektivni ravni pripisujejo ženskam in moškim, dekletom in fantom. Spolne vloge so pogosto pogojene s sestavo gospodinjstva, dostopom do virov, specifičnimi vplivi svetovne ekonomije, spopadi ali nesrečami in drugimi lokalno pomembnimi dejavniki, npr. ekološkimi razmerami. Tako kot sam spol se lahko s časom razvijajo tudi spolne vloge, zlasti s krepitvijo vloge žensk in preobrazbo moškosti.

Spolni stereotipi so skupek značilnosti, pripisanih ženskam ali moškim, ki se oblikujejo s posplošenim sklepanjem o vedenju, sposobnostih, osebnih značilnostih in interesih drugih oseb le na podlagi spola, čeprav niti vse ženske niti vsi moški ne ustrezajo tovrstnim pripisom. Razloge za razlike v obnašanju žensk in moških je mogoče iskati v socializaciji, kulturi, manjši prisotnosti in vidnosti žensk ali moških v različnih poklicnih dejavnostih ipd.

Primeri stereotipov sta recimo: »moški ne jočejo« ali pa »ženske so slabe voznice«.

Spolna pristranskost (ang. gender bias) je vrsta izražanja spolnih stereotipov, ki se najbolj drastično kaže v neposredni ali posredni diskriminaciji.

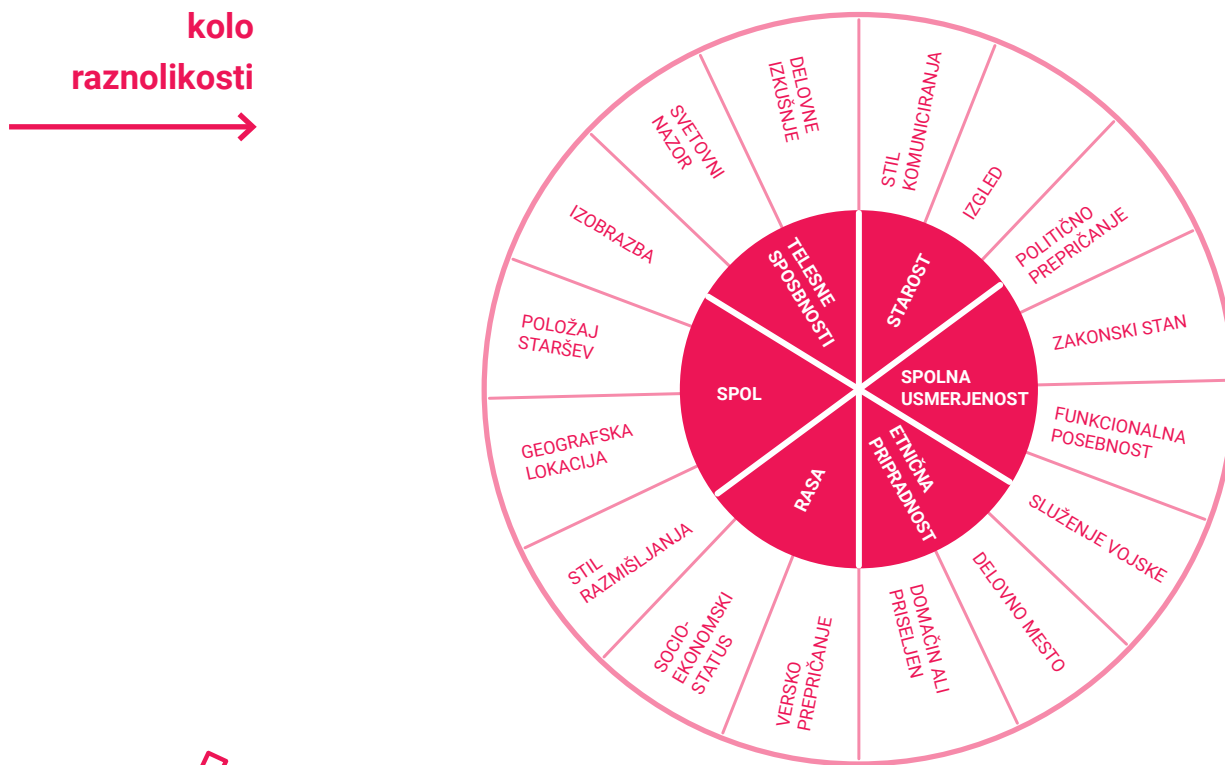
Diskriminacija je vsako ravnanje, ko je posameznica ali posameznik obravnavan manj ugodno kot druge osebe v primerljivem položaju samo zaradi svoje osebne okoliščine, npr. spola, rase, starosti idr. V Sloveniji je prepovedana diskriminacija zaradi spola na vseh področjih javnega ali zasebnega življenja. Posameznice in posameznike varuje **Zakon o varstvu pred diskriminacijo** (ZVarD), ki zahteva enako obravnavanje vseh oseb, zlasti v zvezi z zaposlitvijo, izobraževanjem, pogoji dela, socialno zaščito in socialnimi ugodnostmi, vzgojo ter dostopom do dobrin in storitev, ki so javnosti na voljo.

3.3 Presečni pristop

Čeprav smo do zdaj govorili o dveh skupinah – ženskah in moških –, se moramo zavedati, da sta ti dve skupini ljudi nehomogeni. Posameznico ali posameznika sestavljajo različne družbene identitete, ki izhajajo iz drugih osebnih okoliščin in se med seboj prepletajo in pri tem oblikujejo njeno ali njegovo perspektivo in izkušnje. Pristop, ki nam pomaga odkriti večkratne identitete in načine, kako se biološki in družbeni spol prepletata z drugimi osebnimi lastnostmi, se imenuje presečni pristop (ang. intersectionality).

Kombinacijo različnih kategorij osebnih lastnosti najlažje predstavimo s kolesom raznolikosti (ang. diversity wheel), kjer so predstavljene okoliščine, ki so v življenju najbolj stalne ali navzven opazne. Kombinacija vseh teh karakteristik je tista, ki opredeljuje naš položaj v družbi in ki vpliva na naše obnašanje, izkušnje, prepričanja in pričakovanja.

Apliciranje presečnega vidika, ki v obzir vzame več kategorij osebne identitete, pomaga predvideti potencialne učinke – pozitivne ali negativne – vladnih programov, politik in pobud ter identificirati tveganja in izzive v začetnih fazah, da se lahko ustvarijo ustrezne strategije. Upoštevanje in prepoznavanje raznolikosti in različnih dejavnikov pomaga, da pogledamo na politike, ki jih izvajamo, iz različnih perspektiv.



● Aktivnost 3

Dobro preučite kolo raznolikosti, nato pa vzemite list papirja ter prepišite in izpolnite tiste kategorije, ki so pomembne in vplivajo na vaše življenje. Razmislite, zakaj so te pomembne in zakaj druge niso. Je to morda, ker so videne v naši družbi kot »nevtralne«?

4. Vključevanje vidika spola v delo in oblikovanje politik

4.1 Kaj pomeni vključitev vidika spola

Do sedaj smo spoznali, da imajo ženske in moški med seboj različne potrebe, življenjske stile in možnosti v družbi, med katerimi sta tudi neenak dostop in nadzor nad močjo in sredstvi. Obstoječe in vztrajne neenakosti med ženskami in moškimi zahtevajo uvedbo posebnih ukrepov oziroma dejavnosti za zagotavljanje enakosti spolov. Če namreč določene politike in ukrepe oblikujemo nevtralnno glede na spol, bodo imeli za ženske in moške različne posledice in bodo tako manj uspešni, ker ne bodo prilagojeni specifičnim situacijam žensk in specifičnim situacijam moških. Zato moramo za reševanje – včasih skritih – spolnih neenakosti v naše delo vključiti vidik spola.

Vključevanje vidika spola torej pomeni, da se enakost spolov vključi kot temeljno načelo v vse vidike družbenega, političnega in gospodarskega življenja. To pomeni, da je vidik spola treba integrirati horizontalno: v vse politike, na vseh ravneh in vseh fazah. Konkretno to pomeni, da se vpliv določene politike na spol spremlja v fazah analize, oblikovanja, načrtovanja, izvajanja, spremljanja in nadzora politik. Takšen način dela zahteva (re)organizacijo, razvoj in prevrednotenje procesov, kar pomeni, da je treba omogočiti določen premik v organizacijski ali institucionalni kulturi ter uporabo različnih metod in tehnik. Za to so odgovorne vse deležnice in deležniki, ki politiko oblikujejo ali o njej odločajo. Takšen pristop je pomemben, ker izpostavlja problem uveljavljenih (spolno nevtralnih) pristopov v politikah, upošteva vplive politik na določene družbene skupine in posledično izboljšuje kakovost in učinkovitost teh politik.



Vključevanje vidika spola pomeni, da se enakost spolov vključi kot temeljno načelo v vse vidike družbenega, političnega in gospodarskega življenja.

Kaj vključevanje vidika spola v delo in oblikovanje politik ni:

- ni končni cilj sam po sebi, temveč metoda za doseganje enakosti spolov.
- ni nadomestilo za politiko enakosti spolov. Vključevanje vidika spola se začne z obstoječo politiko, ki jo je treba reformirati ali reorganizirati prek perspektive enakosti, da dosežemo cilj enakosti spolov.
- ni samo politika za ženske. Vidik vključevanja spola se osredotoča na razmerje med ženskami in moškimi.
- ni relevantno samo za specifične zadeve ali problematike. Enakost spolov je pogosto (stereotipno) omejena na določena področja (izobraževanje, zaposlovanje, nasilje) ali povezana s spolno diskriminacijo prek zakonov, politik, ki se dotikajo ljudi na vseh področjih življenja. Po drugi stran je vidik vključevanja spola proces, ki se dotika vseh vidikov življenja, tako zasebnega kot poklicnega.



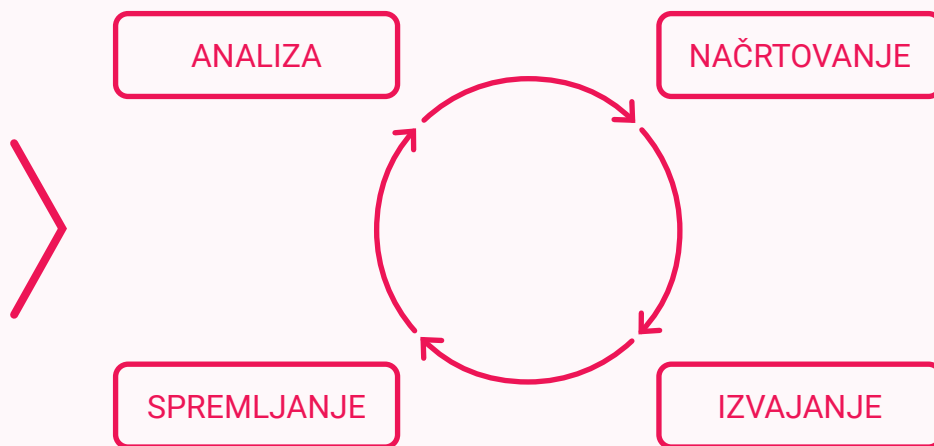
Želite izvedeti več? EIGE je pripravil krajši [video s predstavitvijo vključevanja vidika spola v delo.](#)

4.2 Podatki razčlenjeni po spolu

Za vključevanje vidika spola v delo in oblikovanje politik je predvsem pomembna analiza. Ta nam pomaga ugotoviti, kje je en spol prikrajšan oz. kakšne so razlike med spoloma. Vključevanje vidika spola torej ni načelo, ki le ženske postavlja v ugodnejši položaj ali pa v odločanje preprosto vključi več žensk. Da lahko ugotovimo, kakšne so razlike med spoloma, moramo dobiti ustrezne podatke o položaju žensk in moških. Zato je treba zbrati podatke, razčlenjene po spolu, ker omogočajo, da razumemo in analiziramo neenakosti med spoloma na različnih področjih. Na podlagi takšnih podatkov namreč lažje ugotovimo, ali obstajajo razlike v dosežkih, pravicah, možnostih in dostopu med moškimi in ženskami. To nam pomaga prepoznati in nasloviti neenakosti ter oblikovati politike in ukrepe za doseganje enakosti spolov.

Na Ministrstvu za zdravje so tako npr. zaznali, da se moški redkeje udeležujejo preventivnih zdravstvenih programov in redkeje poiščejo pomoč pri zdravniku. Ministrstvo se je v okviru raziskovalnega projekta odločilo identificirati morebitne zaznane ovire za neodzivnost moških na dejavnosti preventivnih programov, kar je omogočilo opredelitev predlogov in dejavnosti za morebitne nadgradnje na ravni organizacije in diseminacije dejavnosti preventive in krepitve zdravja moških.

4.3 Cikel vključevanja vidika spola v oblikovanje politik



ANALIZA



Analiza vključuje nabor vseh podatkov in informacij, razčlenjenih po spolu (in drugih osebnih okoliščinah), ki so koristne za analizo položaja žensk in moških na zadevnem področju politike.

Najlažje se je lotiti tako, da poskušamo najti odgovore na vprašanja

(t.i. metoda štirih korakov):

- Katere so ciljne skupine žensk in moških, ki jim je predlog politike namenjen?
- Kakšen je položaj žensk in moških na področju, na katerega predlog politike neposredno posega? Ali so v ženske in moški v enakem položaju?
- Ali bo predlog politike vplival na položaj in vlogo žensk in moških na področjih, kjer je neenakost žensk in moških najbolj očitna?
- Kako lahko preoblikujemo predlog politike, da bo spodbujal enakost spolov?
- Koristno je tudi, da poiščemo druge relevantne informacije na tem področju: študije, poročila o programih, analize ipd. Lahko tudi organiziramo posvetovanja z drugimi deležniki.

NAČRTOVANJE



Faza vključuje načrtovanje izvajanja politik z vidika spola, pri čemer opredelimo cilje ter ustrezne pristope in ukrepe. Prav tako določimo kazalnike, ki bodo omogočali spremljanje ciljev.

Treba je tudi določiti pogoje ali zahteve, povezane s spolom, v primeru, da razpišemo zbiranje predlogov v okviru programov financiranja ali postopkov javnih naročil. Takšni pogoji so recimo:

- spolno uravnotežena sestava projektne skupine,
- poseben odsek o problematiki enakosti spolov v vlogi za nepovratna sredstva,
- uporaba uporabniško usmerjenih in/ali participativnih metodologij, ki upoštevajo vidik spola.

IZVAJANJE



Najpomembnejše pri fazi izvajanja je, da ponotranjimo cilje in načrte glede posameznega spola. V fazi izvajanja organiziramo sestanke in pobude za krepitev zmogljivosti glede na potrebe vključenih.

Vzpostavimo podporne ukrepe za bolj učinkovito izvajanje vključevanja vidika spola, kot recimo:

- usposabljanje s strani strokovnjakinje ali strokovnjaka za enakost spolov,
- imenovanje kontaktne točke v oddelku, ki lahko osebu pomaga pri vključevanju vidika spola v svoje delo.

Pri pisanju publikacij in sporočil za javnost bodimo pazljivi glede **spolno občutljive rabe jezika** in izogibanja stereotipnim in diskriminatornim upodobitvam.

Upoštevajmo, da gre pri vključevanju vidika enakosti spolov tako za interno delo – znotraj svoje organizacije – kot tudi eksterno – za odpravljanje neenakosti spolov v družbi s pomočjo ukrepov.

SPREMLJANJE



Za spremljanje napredka določimo kazalnike in sproti odpravljamo morebitne nepredvidene težave. Sprotno spremljanje namreč pomaga pri hitrem odkritju težav in uvedbi sprememb, ki so potrebne, da vseeno dosežemo načrtovane cilje.

Poleg spremljanja lahko sočasno poteka tudi vrednotenje programa, lahko pa to premaknemo v fazo po izvedbi.

test
znanja

● Aktivnost 4:

1. Kaj je razlika med enakopravnostjo in enakostjo spolov?

- Enakopravnost spolov pomeni, da so moški in ženske na vseh področjih popolnoma enaki, enakost spolov pomeni zakonsko ureditev področja.
- Enakopravnost spolov pomeni zakonsko določeno enakost; enakost spolov pa je širši pojem, ki zajema tako zakonski vidik kot dejansko enakost žensk in moških na vseh področjih javnega in zasebnega življenja.
- Enakopravnost spolov pomeni zagotavljanje enakih pravic, možnosti in dostopa do virov za oba spola, enakost spolov pa pomeni enačenje moških in ženskih.

2. Biološki in družbeni spol:

- Sta enaka.
- Sta popolnoma različna.
- Se prekrivata.

3. Kaj so spolni stereotipi?

- So dejstva, nastala na podlagi resničnih razlik med ženskami in moškimi.
- So neškodljive šale in prepričanja o ženskah in moških.
- So posplošene značilnosti, pripisane ženskam ali moškim.

4. Kaj je diskriminacija?

- Vrednotenje ljudi glede na njihove osebne okoliščine.
- Enakopravno obravnavanje vseh posameznikov, ne glede na njihove značilnosti.
- Vsako ravnanje, kjer je oseba obravnavana manj ugodno zaradi svoje osebne okoliščine.

5. Kako imenujemo vidik, ki zagovarja, da ženske in moški niso homogena skupina ljudi, temveč obstajajo tudi druge kategorije, ki imajo vpliv na njihova življenja?

- Presečni pristop.
- Kolo raznolikosti.
- Pristop pluralnosti osebnih kategorij.

6. V kateri fazi je treba vključiti metodo štirih korakov?

- a. Načrtovanje.
- b. Analiza.
- c. Izvajanje.

7. Katera trditev glede vključevanja vidika spola je pravilna?

- a. Vključevanje vidika spola je samo dodajanje »ženske komponente« v ukrep ali aktivnost.
- b. Vključevanje vidika spola pomeni upoštevanje in razumevanje različnih potreb in izkušenj moških in žensk pri oblikovanju politik in programov.
- c. Vključevanje vidika spola je obravnavanje vseh enako, brez razlik glede na spol.

8. Kako lahko poskrbite za boljšo vključitev vidika spola v lastni organizaciji?

Možnih je več odgovorov.

- a. Enako število žensk in moških v organizaciji.
- b. Uravnotežena zastopanost spolov na vodilnih položajih.
- c. Upoštevanje enakih možnosti pri zaposlovanju in napredovanju.
- d. Skrb za usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja.

9. Kaj pomeni enakost spolov? Možnih je več odgovorov.

- a. Enačenje moških in žensk.
- b. Zagotavljanje enakih možnosti, sredstev in nagrad za ženske in moške.
- c. Ima za cilj odpraviti neravnovesje moči med ženskami in moškimi.
- d. Je nekaj, za kar si morajo prizadevati le ženske.
- e. Pomeni, da dostop do možnosti ni odvisen od tega, katerega spola oseba je.

Preverite, na koliko vprašanje ste odgovorili pravilno:

1b 2c 3c 4c 5a 6b 7b 8bcd 9bce

Dodatek 1:**SEZNAM KONTROLNIH VPRAŠANJ – METODA ŠTIRIH KORAKOV**

Metoda štirih korakov je bila razvita z namenom, da bi si lahko na katerem koli delovnem področju in v zvezi s katerim koli predlogom politike, programa, ukrepa ali projekta, zastavili štiri vprašanja in tako razmislili o tem, ali je naš predlog z vidika vpliva na spol ustrezen ali pa potrebuje dodaten razmislek oziroma preoblikovanje.

1. Kaj je cilj politike in katere so ciljne skupine žensk in moških, ki jim je predlog politike namenjen?

- Ko postavimo jasen cilj neke politike, programa, ukrepa ali projekta, določimo tudi ciljne skupine; večina ukrepov je namenjena ljudem, torej ženskam in moškim oziroma specifičnim skupinam znotraj njih.
- Najprej se torej vprašamo komu, katerim specifičnim skupinam (ki seveda niso neke skupine, nevtralne glede na spol), je naš ukrep konkretno namenjen? Te skupine, kolikor je mogoče, natančno določimo oziroma identificiramo – pri tem upoštevamo spol in druge osebne okoliščine.

2. Kakšen je položaj žensk in moških na področju, na katerega predlog politike neposredno posega? Ali so v ženske in moški v enakem položaju?

- Statistični podatki, razdelani po spolu, lahko pokažejo, da je spol lahko celo zelo vpliven dejavnik na nekem področju, na katerega se ukrep / predlog politike nanaša, saj obstajajo velike razlike med spoloma, na katere prej sploh nismo pomislili. V vsakem primeru si priskrbimo podatke, razčlenjene po spolu.
- Vprašamo se še o drugih stvareh, pomembnih z vidika spola in zberemo še analize in raziskave, ki dodatno podkrepijo in osvetlijo naše podatke, razčlenjene po spolu, oziroma pomagajo odgovoriti na vprašanja, ki so se nam zastavila zaradi statističnih razlik po spolu.
- Vprašamo se o trenutnem položaju žensk in o trenutnem položaju moških na področju, ki ga urejamo, o vlogah spolov, prevladujočih stereotipih in vrednotah, pravicah v zakonodaji in trendih ter poskušamo oceniti, ali bo naš ukrep kakorkoli vplival na razlike med spoloma na zadevnem področju.

3. Ali bo predlog politike vplival na položaj ter vloge žensk in moških na področjih, kjer je neenakost med spoloma najbolj očitna?

- Ukrep, predlog politike lahko tako ali drugače vpliva na položaj žensk in moških na področjih, kjer je neenakost med spoloma najbolj očitna: recimo finančni položaj, starševstvo in usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja, zaposlitvene možnosti ter poklicni in karierni razvoj, možnost vpliva na razvoj družbe in udeležba v procesih odločanja, socialna vključenost in tveganje revščine, poraba časa, zdravje in dostop do zdravstvenih storitev, itd.
- Preverimo, ali ukrep pomeni izboljšanje ali poslabšanje položaja oziroma stanja žensk oziroma moških ali pa se položaj oziroma stanje ohranjata na enaki ravni.
- Preverimo, na katerih področjih utegne imeti ukrep največji vpliv in kakšen ta vpliv je.
- Ugotovimo, katere raziskave in analize še potrebujemo in jih po potrebi izvedemo.

4. Kako preoblikovati predlog politike, da bo spodbujal enakost spolov?

- Ocenimo učinek ukrepa glede na zgornje ugotovitve, torej ali pogloblja, ohranja, ali odpravlja neenakosti.
- Če ugotovimo, da lahko prispeva k neenakosti med spoloma, je potrebno ukrep preoblikovati; pri tem uporabimo vse dosedanje ugotovitve, morda natančneje določimo še dodatne specifične ciljne skupine in dodatne ukrepe, ki upoštevajo tudi vidik spola; ukrep lahko tudi popolnoma umaknemo in oblikujemo novega.
- Pri oblikovanju ukrepov je dobro preveriti skladnost s cilji politike enakosti spolov, kot so opredeljeni v Resoluciji o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških ter drugih evropskih, mednarodnih in domačih dokumentih s področja enakosti spolov.



**Smernice za
vključevanje vidika
spola pri delu in
oblikovanju politik za
zaposlene v državni
upravi**